

CEDMO
Central European Digital
Media Observatory

CEDMO Trends:

20. vlna očima Medianu

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

1 Základní parametry

1.1 Specifika šetření

2 Aktuální trendy

3 Vnímané vystavení dezinformacím

4 Vnímání aktuálních narativů

5 Dezinformace, které nejčastěji zaujaly

1 Základní parametry

Název výzkumu:	CEDMO Trends: <i>Česká společnost v době změn</i> (20. vlna)
Termín hlavního sběru dat:	06. 12. 2024 – 22. 12. 2024
Cílová skupina:	populace 16+
Způsob výběru respondentů:	kvótní výběr
Opora nastavení kvót:	ČSÚ
Sledované kvóty:	pohlaví, věk, vzdělání, kraj, velikost místa bydliště, užívání internetu, volební chování v parlamentních volbách 2021 a prezidentských volbách 2023
Metoda sběru:	CAWI, panelový výzkum
Celkem platných dotazníků:	2999

1.1 Specifika šetření

Zadavatelem je Univerzita Karlova, resp. výzkumné pracoviště CEDMO a dodavatelem společnost MEDIAN. Vedoucí výzkumného týmu za Univerzitu Karlovu je Václav Moravec, vedoucí výzkumného týmu za MEDIAN jsou Štěpán Žádník a Přemysl Čech. Zadání dotazníku připravil zadavatel a jeho konečná verze byla sestavena ve spolupráci s dodavatelem. Administrace dotazníku probíhala elektronicky. Výběr respondentů byl proveden z Online panelu MEDIAN. Respondenti byli rekrutováni dle kvótního předpisu schváleného zadavatelem.

Tento projekt je financován z Nástroje pro oživení a odolnost EU.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

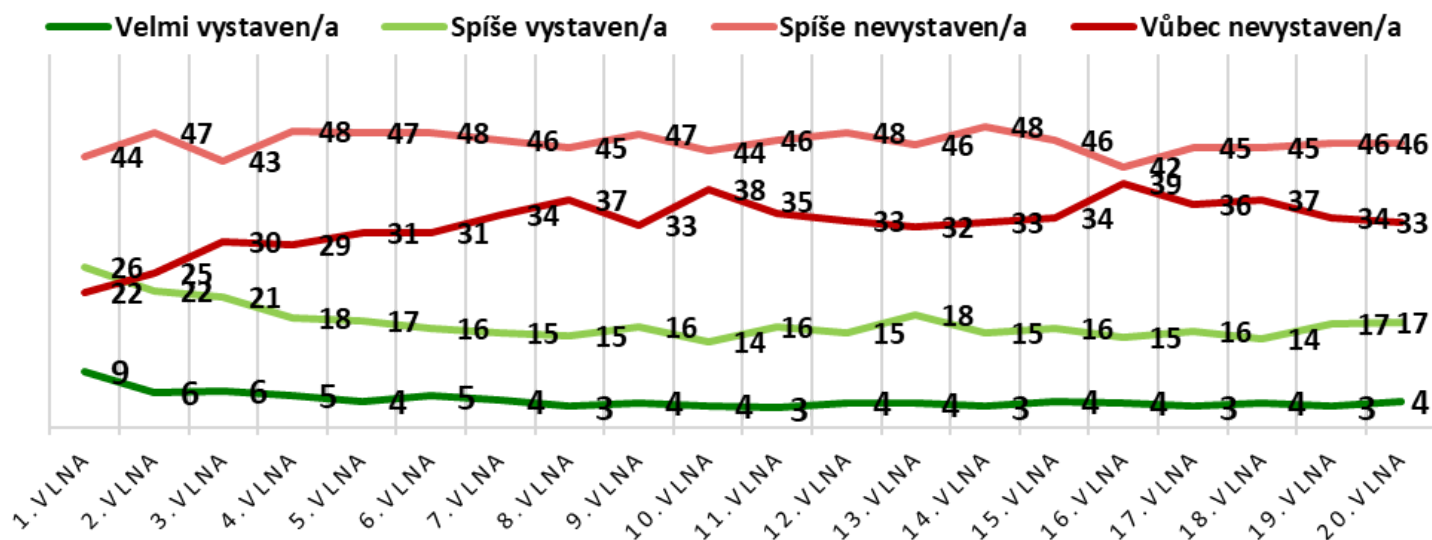
Národní
plán
obnovy

2 Aktuální trendy

Výsledky ukazují stabilní trendy v hodnocení šíření manipulativních informací, jejich vnímání jako bezpečnostní hrozby, ale také některé rozdíly napříč věkovými, vzdělanostními a politickými skupinami.

- Většina respondentů (79 %) se necítí být dezinformacím v médiích vystavena, zatímco 69 % považuje šíření dezinformací po internetu za závažný problém. Tento názor je silnější mezi mladšími lidmi (90 % ve věku 16–24 let) a voliči Petra Pavla (82 %), než u starších respondentů (63 % nad 65 let) a voličů Andreje Babiše (56 %).
- Pravdivé narativy mají mezi respondenty vyšší důvěryhodnost než nepravdivé. Nejvíce důvěryhodným pravdivým narativem bylo tvrzení o nové doktríně jaderného odstrašování v Rusku (68 %), zatímco nejdůvěryhodnější nepravdivý narativ získal důvěru u 46 % respondentů.
- Dvě třetiny respondentů (67 %) považují šíření dezinformací za ohrožení bezpečnosti ČR. Navíc 71 % respondentů podporuje omezení médií, která šíří manipulativní či nepravdivé informace, přičemž častěji ženy (74 %) než muži (67 %).
- Vzrostl počet zachycených dezinformací, které respondenti spojovali s podporou západu nebo kritikou Ruska (173), a také narostla schopnost spojit konkrétní dezinformace s médii. Naopak počet respondentů, kteří znají konkrétní typ média, kde dezinformaci zachytili, poklesl.
- Lidé se středním vzděláním bez maturity se cítí být dezinformacím nejvíce vystaveni (26 %), zatímco mezi vysokoškolsky vzdělanými je toto číslo nižší (17 %). Politické preference hrají roli – voliči Andreje Babiše vnímají své vystavení dezinformacím častěji (29 %) než voliči Petra Pavla (17 %).

3 Vnímané vystavení dezinformacím

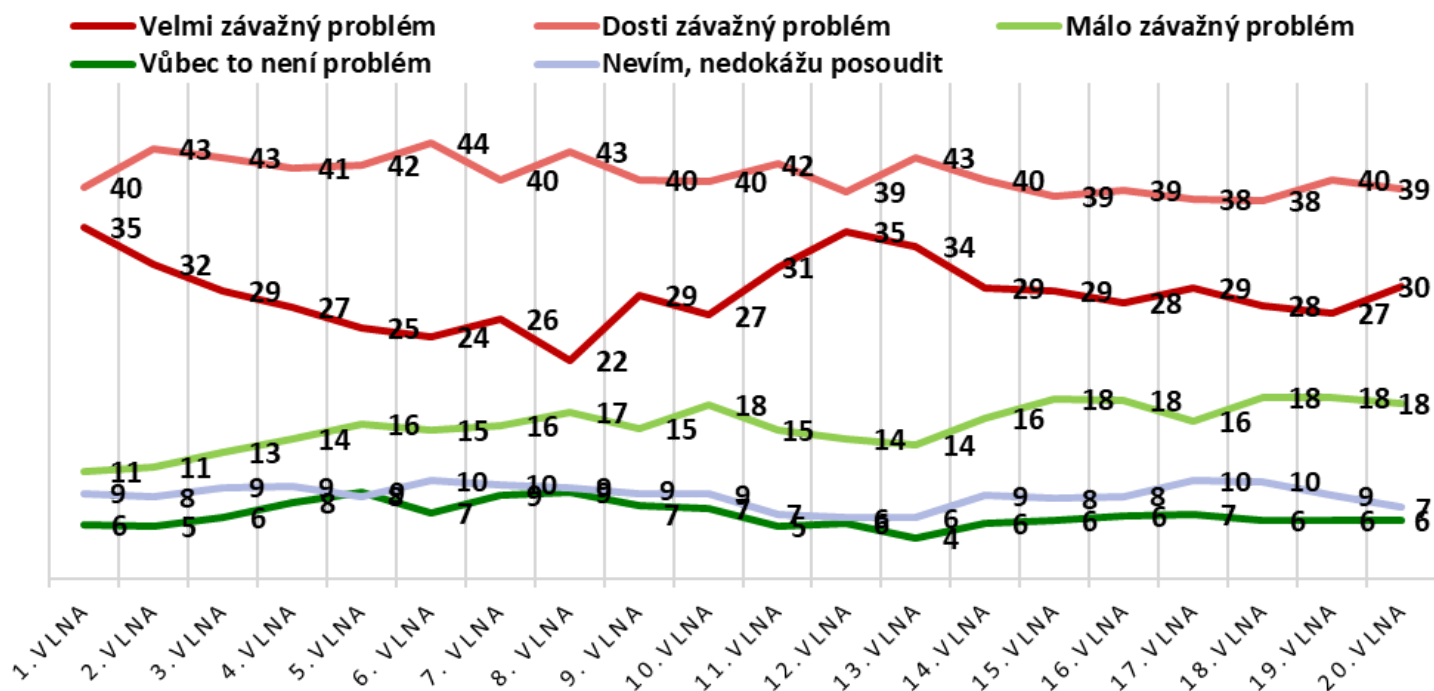
IP02. Do jaké míry jste v uplynulém měsíci podle Vašeho názoru byl/a, anebo nebyl/a vystaven/a účelově šířeným nepravdivým či manipulativním informacím (někdy též označovaným jako

„dezinformace“) v médiích?

N=2999

Názor, že dezinformacím v médiích většina respondentů vystavena nebyla (79 % při součtu „spíše nevystaven/a“ + „vůbec nevystaven/a“), převládá i v této vlně výzkumu. Zastoupení všech odpovědí se více méně nemění.

I v aktuální vlně se muži cítí být dezinformacím více vystaveni (24 %) než ženy (18 %). Vzdělanostní skupinou, která se dezinformacím cítí být vystavena nejčastěji, jsou lidé se střední školou bez maturity (26 % při součtu „velmi vystaven/a“ + „spíše vystaven/a“). Například z lidí s vysokoškolským vzděláním vystavení dezinformacím deklarovalo 17 %. Častěji se cítí být vystaveni dezinformacím voliči Andreje Babiše z posledních prezidentských voleb (29 %), než voliči Petra Pavla (17 %). Respondenti, kteří v prezidentských volbách nebyli volit, se nachází mezi těmito dvěma tábory (25 %).

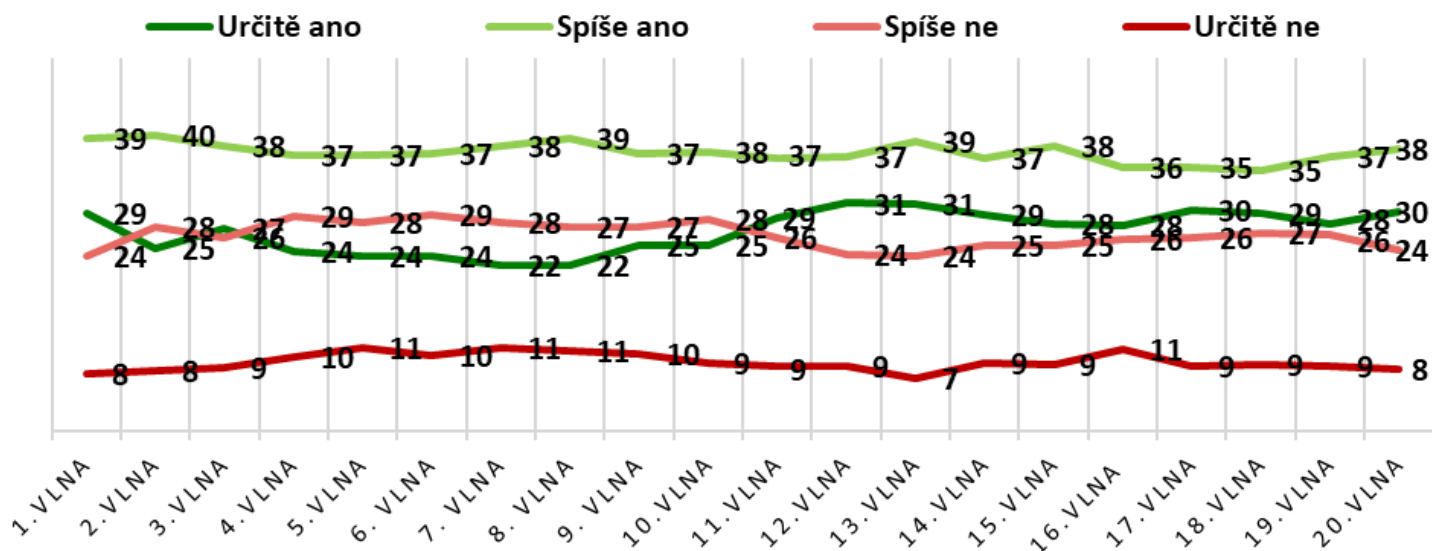
IP04. Jak závažným problémem je podle Vás šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) po internetu?

N=2999

S minimálními změnami jsou i křivky odpovědí respondentů hodnotících šíření nepravdivých či manipulativních informací po internetu. Většina stále vnímá šíření dezinformací po internetu jako problematické (69 % při součtu „velmi závažný problém“ + „dostí závažný problém“).

Šíření dezinformací po internetu vnímají jako problém spíše mladší respondenti, v nejmladší věkové kategorii 16-24 let se jedná o 90 % respondentů (při součtu „velmi závažný problém“ + „dostí závažný problém“). Počet respondentů s tímto názorem na dezinformace klesá s rostoucím věkem odpovídajících. Ve věkové skupině lidí starších 65 let dezinformace jako velmi nebo dostí závažný problém hodnotí 63 % respondentů. Také mezi voliči Petra Pavla z druhého kola prezidentských voleb je více respondentů, kteří šíření dezinformací po internetu považují za problém (82 %), zatímco mezi voliči Andreje Babiše je takových respondentů 56 %. Respondenti, kteří nebyli volit, opět stojí uprostřed (64 %).

V posledních dvou vlnách výzkumu ubývá respondentů, kteří v odpovědi na tuto otázku uvádějí, že závažnost dezinformací nedokážou posoudit nebo neví (7 %).

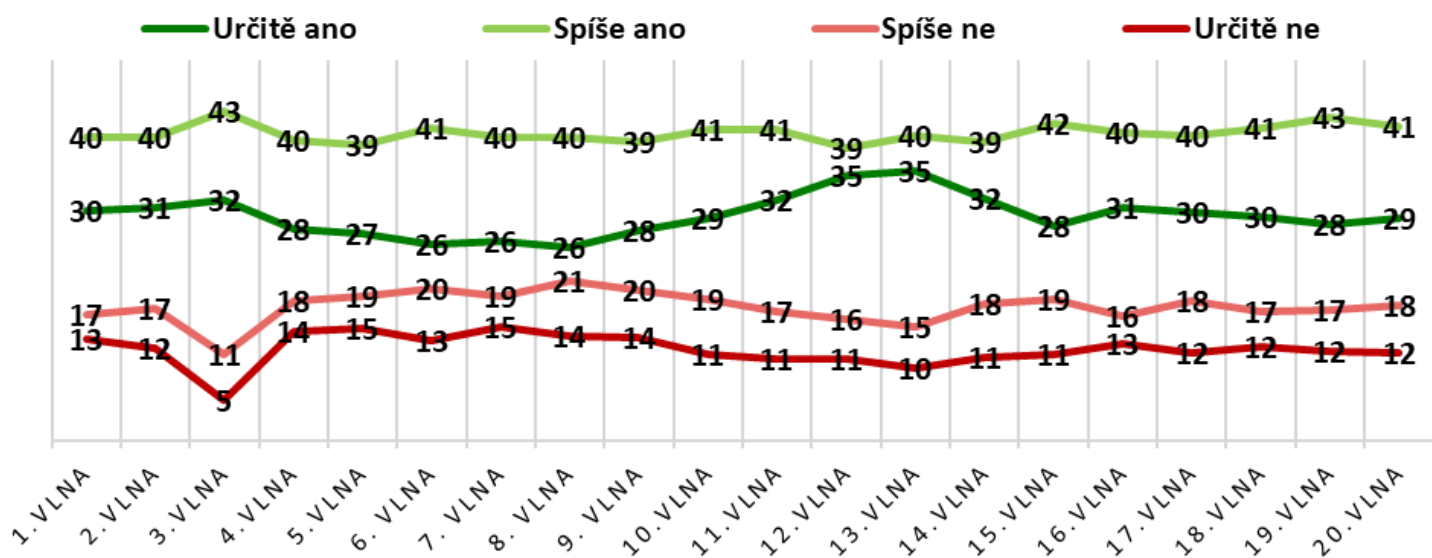
IP05. Myslíte si, že šíření nepravdivých a manipulativních informací (někdy též označovaných jako „dezinformace“) ohrožuje bezpečnost České republiky?

N=2999

Názory na ohrožení bezpečnosti České republiky šířením nepravdivých či manipulativních informací jsou zastoupeny i v této vlně podobně jako v uplynulých měsících. Stále si dvě třetiny respondentů myslí, že šíření dezinformací bezpečnost České republiky ohrožuje (67 % při součtu „určitě ano“ + „spíše ano“). Naopak třetina respondentů tvrdí, že bezpečnost republiky šířením takových informací ohrožena není (33 % při součtu „určitě ne“ + „spíše ne“). V posledních dvou vlnách výzkumu roste počet respondentů, kteří odpovídají „spíše ano“ (38 %).

Že šíření dezinformací bezpečnost České republiky ohrožuje, si myslí hlavně mladší ročníky (79 % v nejmladší věkové kategorii 16-24 let). Toto číslo má tendenci s věkem klesat, tento názor sdílí pouze 60 % nejstarších respondentů (65 a více let).

S ohrožením bezpečnosti České republiky šířením dezinformací také častěji souhlasí voliči Petra Pavla (79 %) z druhého kola prezidentských voleb než voliči Andreje Babiše (54 %).

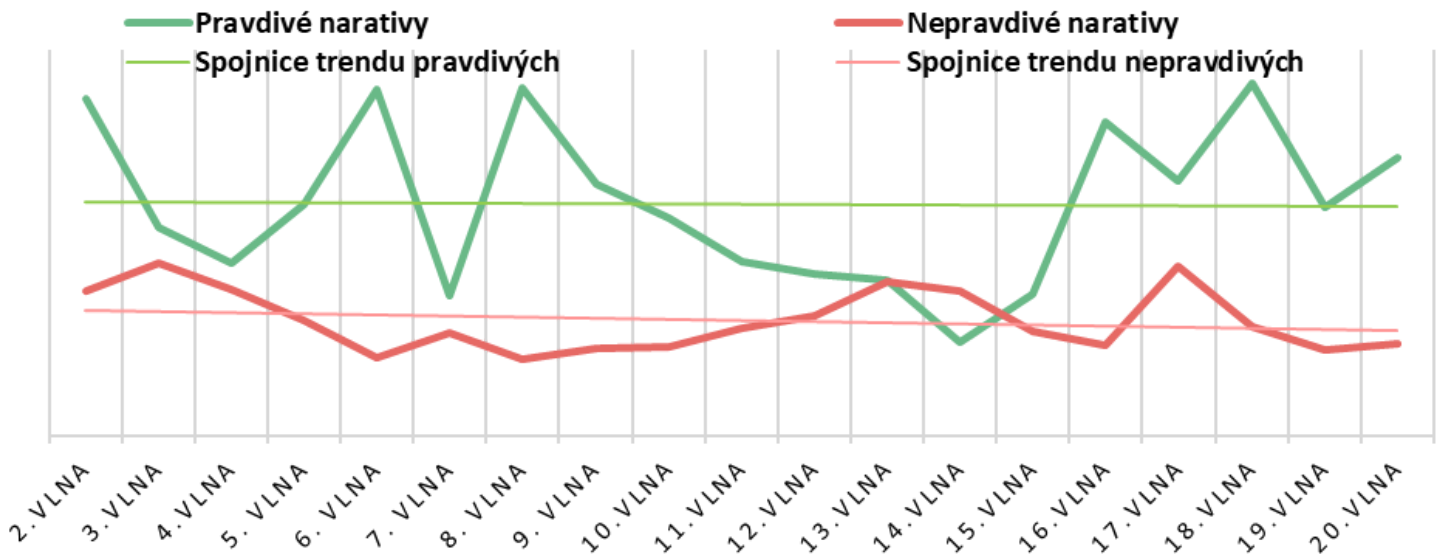

IP07. Je správné, když stát omezí nebo znemožní působení médií, která šíří nepravdivé či manipulativní informace (někdy též označované jako „dezinformace“)?

Ani odpovědi na tuto otázku se od předchozích vln příliš nezměnily. Jako v minulé vlně si 71 % respondentů myslí, že je správné, aby stát omezoval působení médií, která šíří manipulativní či nepravdivé informace (při součtu „určitě ano“ + „spíše ano“).

Pro omezování médií jsou častěji ženy (74 %) než muži (67 %) a respondenti z věkové skupiny 16-24 let (79 %). O správnosti omezování medií šířících dezinformace jsou také častěji přesvědčeni voliči Petra Pavla (84 %) z druhého kola prezidentských voleb než voliči Andreje Babiše (57 %).

4 Vnímaní aktuálních narativů

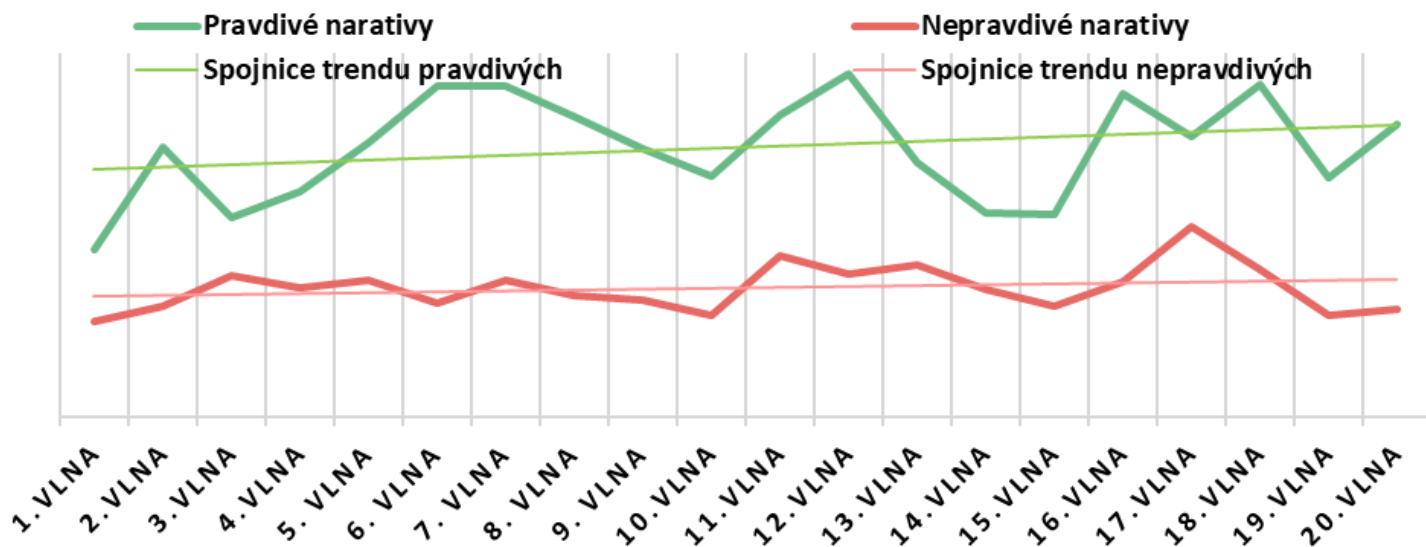
DEZP. Do jaké míry máte povědomí o následujících zprávách, resp. Informacích?

N=2999

Ve srovnání s předchozí vlnou, kde došlo k výraznému poklesu povědomí o pravdivých narativech a pokračoval pokles i u nepravdivých, se v současné vlně výzkumu zvedlo povědomí jak o pravdivých, tak o nepravdivých narativech.

V aktuální vlně výzkumu zaregistrovala téměř polovina respondentů dva pravdivé narativy. Nejvíce respondentů (48 %) zaregistrovalo pravdivý narativ: „Ruský prezident Vladimir Putin potvrdil v listopadu svým výnosem novou ruskou doktrínu jaderného odstrašování, rozšiřující výčet možností, kdy Moskva může použít jaderné zbraně.“ Druhým nejvíce registrovaným pravdivým narativem pak bylo, že: „Mezinárodní trestní soud (ICC) vydal zatykače na izraelského premiéra Benjaminu Netanjahu a bývalého izraelského ministra obrany Joava Galanta kvůli podezření ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti v Pásmu Gazy. Haagský soud vydal zatykač i na bývalého šéfa vojenského křídla palestinského teroristického hnutí Hamás Muhammada Daífa, který ale podle izraelské armády už nežije,“ který zaregistrovalo 47 % respondentů.

Nejvíce registrovaným nepravdivým narativem bylo, že: „*Lékařská zpráva o alžírské boxerce Imán Chalíf odhaluje, že sportovkyně, která je držitelkou zlaté medaile z letních olympijských her v Paříži, má mužské pohlavní orgány,*“ který zachytilo 39 % odpovídajících. Narativem, který zaznamenalo nejméně respondentů (7 %) bylo, že: „*K ničivým povodním ve španělské provincii Valencia na konci října přispěly lodě určené k manipulaci s počasím. Plavidla, která se pohybovala v okolí Valencie, jsou součástí amerického výzkumného programu HAARP.*“

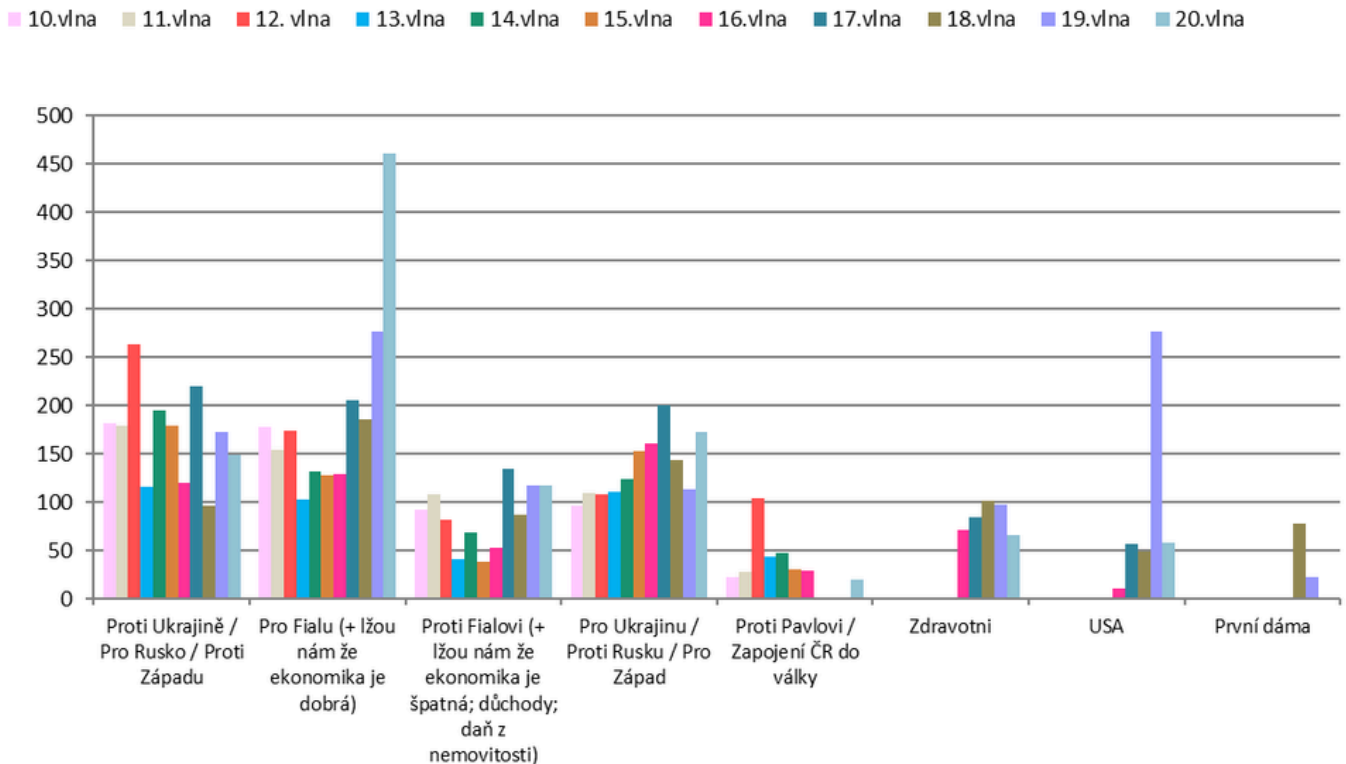
DEZ. Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

N=2999

Nejdůvěryhodnějším pravdivým narativem bylo, že: „*Ruský prezident Vladimir Putin potvrdil v listopadu svým výnosem novou ruskou doktrínu jaderného odstrašování, rozšiřující výčet možností, kdy Moskva může použít jaderné zbraně,*“ který jako důvěryhodný označilo 68 % odpovídajících. Naopak tím nejméně důvěryhodným pravdivým narativem bylo, že: „*Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) oznámila, že tvůrci internetových videí, kteří je publikují za účelem zisku, se nyní musejí u rady nově registrovat,*“ který jako důvěryhodný označilo pouze 58 % respondentů.

Nejdůvěryhodnější nepravdivý narativ, že: „*Lékařská zpráva o alžírské boxerce Imán Chalíf odhaluje, že sportovkyně, která je držitelkou zlaté medaile z letních olympijských her v Paříži, má mužské pohlavní orgány,*“ označilo za důvěryhodný 46 % dotázaných.

5 Dezinformace které nejčastěji zaujaly

IP01A. Popište vlastními slovy, jaká nepravdivá či manipulativní informace (někdy též označována jako „dezinformace“) Vás v uplynulém měsíci zaujala?

N=2999

Ve srovnání s minulou vlnou výrazně vzrostl počet zachycených dezinformací, které respondenti vyhodnotili jako dezinformace ve prospěch premiéra Petra Fialy (461), počet zachycených dezinformací v jeho neprospěch zůstává stejný jako v minulé vlně výzkumu (117). Narostl počet zachycených deklarovaných dezinformací pro západ či proti Rusku (173).

V aktuální vlně výzkumu vzrostl počet lidí, kteří si dezinformační narativ spojují s konkrétním médiem, ale klesl počet lidí, kteří znají mediatyp, kde dezinformaci zachytili.